

УДК 371.044.4

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2024-108-1-198-205>

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Н. С. Сідаш

ORCID 0000-0002-4569-4611

Дана стаття досліджує поняття духовності в контексті можливостей виховання цінностей у студентів. Досліджується розуміння духовності як постійного набору цінностей, що мають важливе значення для розвитку особистості. Автор стверджує, що виховання духовності є важливим завданням освіти, оскільки сприяє розвитку найтонших духовних якостей, що впливають на цивілізаційні цінності.

Дослідники відмічають високий рівень сприйняття цінностей духовного розвитку серед студентів, проте багато навчальних закладів не зосереджуються на підтримці цього розвитку. У практиці освіти, відповідно до доктрини добра, зруйнування цінностей спричиняє втрату органічної єдності людських асоціацій. Таким чином, виховання духовності та морального сумління є фундаментальним завданням педагогів.

В статті стверджується, що освіта також має сприяти індивідуальному зростанню та розвитку унікальної свідомості особистості. Демократичне суспільство визнає, що освіта повинна сприяти індивідуальному розвитку, тому виховання духовності та естетичної чутливості має важливе значення. Цей процес охоплює різні способи самовираження, такі як література, поезія, музика, мистецтво, що формують цілісний підхід до дійсності та впливають на свідомість та інтелект особистості.

Висновок базується на дослідженнях, які показують важливість духовності та їх вплив на розвиток особистості. Актуальність даної теми підкреслюється тим, що багато навчальних закладів не вирішують цю проблему та не сприяють розвитку духовності своїх студентів. Отже, пропонуються додаткові заходи для підтримки духовного розвитку студентів, такі як фінансування дослідницьких програм та створення спеціалізованих програм, спрямованих на виховання духовності.

Ключові слова: *духовність, цінності, духовні цінності, освіта, виховання, студенти.*

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Виховання вводить духовність і мистецтво у свій світ і робить їх підпорядкованим своїм цілям. Адже людина має бути освіченою, тобто отримати освіту яка має позитивну цінність для неї. З іншого боку, якими б особливостями людина не володіла при народженні, обов'язком педагога є їх розвинути так, щоб вони відповідали певному ідеалу, визначеному традиціями суспільства.

Людина набула самосвідомості, і в її стосунках з іншими самосвідомими людьми народилися інтуїтивні здібності, які ми називаємо «моральним сумлінням». Це моральне сумління відповідає за розвиток у людині тих найтонших духовних якостей, які складають цивілізацію, тож мета педагогів полягає у тому, щоб заохотити їх розвиток. Відомий психолог Трігант Берроу вважає, що добро слід ототожнювати з тенденціями, що сприяють органічній єдності людських асоціацій, а зло з тенденціями, які руйнують таку єдність. Ця доктрина неминуче визначала практику освіти протягом християнської ери, тому це призвело до концепції освіти як моральної дисципліни.

З іншого боку держава має певний ідеал громадянства, до якого прагне її освітня система. Але цей ідеал не є ідеалом одноманітності, він полягає в індивідуалізмі і різноманітності. Виходячи з цього, мета освіти – розвиток унікальної свідомості. Адже особистість має бути унікальною, і лише тоді її унікальність матиме цінність для суспільства. Це допоможе зрозуміти, чим ми від природи обдаровані, стверджує Платон у своїй теорії освіти. Свобода як провідний принцип освіти була вперше встановлена Ж. Руссо. Після Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Ф. Фребель і М. Монтесорі зробили певний внесок у розвиток освіти. Здається очевидним, що в демократичному суспільстві метою освіти має бути сприяння індивідуальному зростанню. Тож, найважливіша функція освіти пов'язана з цією орієнтацією і з цієї причини виховання духовності та естетичної чутливості має фундаментальне значення.

Така форма освіти охоплює всі способи самовираження: літературний, поетичний, музичний, художній, тобто все, що формує цілісний підхід до дійсності, тобто вихованням тих почуттів, на яких ґрунтується свідомість, а врешті-решт інтелект і судження особистості. Адже особистість вибудовується лише в тій мірі, в якій ці почуття приведені в гармонійний зв'язок із зовнішнім світом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Дана проблема знайшла своє відображення як в працях вітчизняних авторів, так і зарубіжних. Багато дослідників приділили свою увагу досліді впливу різних

видів мистецтва на виховання, інші досліджували вплив духовності. Значний вклад в розвиток даної проблеми було зроблено науковою школою Галини Павлівни Шевченко. Вона і її колеги (Т. Антоненко, В. Алфімов, І. Бех, Є. Зеленов, Г. Філіпчук, М. Чурсін, Н. Миропольська, С. Рашидова, М. Роганова, Л. Паньків, Є. Помиткін, Т. Тюріна, аспірантами та докторантами: А. Бовт, О. Блашкова, А. Ушаков, О. Цибулько, О. Мовчанюк, А. Чаговець, Х. Шапаренко, Ю. Шевченко) внесли великий вклад в розвиток даної наукової справи.

Актуальність даної теми підтверджує дослідження науково-дослідного інституту вищої освіти Каліфорнійського університету у Лос-Анджелесі щодо духовності серед студентів. Дослідження показало високий рівень сприйняття студентами духовних цінностей, але дослідження також показало, що більшість коледжів і університетів мало роблять для того, щоб допомогти студентам досліджувати такі питання або підтримують виховання студентів у сфері духовних цінностей. Відповіді викладачів також підтвердили дані студентів. Незважаючи на те, що багато з них називають себе релігійними (64%) або духовними (81%), небагато викладачів (30%) погоджуються з тим, що «коледжі повинні піклуватися про сприяння духовному розвитку студентів». Одним із способів, яким деякі приватні коледжі та університети заохочують своїх студентів замислюватися над духовним, стало фінансування дослідницьких програм фондом Лілли Єндаумент. Фонд виділив гранти на загальну суму 221 мільйона доларів США для створення програм досліджень пов'язаних з вихованням духовних цінностей у студентів 88 гуманітарних коледжів і університетів Сполучених Штатів (Gallagher, 2010).

Формулювання мети та завдань статті. У даному дослідженні ми маємо на меті дослідити, який саме вплив має духовність на розвиток особистості. Адже духовність розглядається як універсальний аспект досвіду людини, тому в нашому дослідженні ми плануємо приділити увагу вивченню духовного розвитку як невід'ємної частини розвитку людини.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Незалежно від того, в рамках чи поза рамками інституціолізованої релігії, духовний розвиток відноситься до процесу підвищення глибини усвідомлення, зв'язку з трансцендентним і пошуку сенсу життя, а також залучення до духовного.

Протягом всієї історії, культур і традицій, духовність відіграє невід'ємну роль у житті людей і в житті людини загалом. Незважаючи на свій універсальний потенціал, духовний розвиток відбувається не завжди, він може бути досить різноманітним у різних індивідів навіть в межах одної

культури в її темпах, проявах, в різні періоди життя. Духовний розвиток відрізняється від інших процесів розвитку, таких як фізичний, когнітивний.

Незважаючи на зростаючий інтерес до духовності, вона є складною та багатогранною. І все-таки більшість дискусій про духовність включає кілька спільних вимірів: існування трансцендентного виміру, відношення або зв'язок із цим виміром і пошук остаточного питання про природу, мету та сенс життя. Кожен з цих вимірів може охоплювати практики (такі як молитви, медитація або ритуали), вірування (ставлення щодо трансцендентності, божества, смертності та вірувань щодо зв'язку людини з трансцендентним) і досвід (наприклад, містичний/об'єднувальний або нумінозний). Конкретний зміст цих вимірів може проявляти різні духовні традиції через культуру, середовище та індивідуальність і може бути індивідуально та інституційно орієнтованим.

Вплив на індивідуальному рівні включає певний життєвий досвід, який може включати події негативної валентності, такі як криза, лихо або страждання, радикальну зміну цінностей чи переконань, а також позитивні події, що включають переживання. І позитивні, і негативні впливи функціонують як потенційні поворотні точки на шляху духовного життя індивіда.

З початку XXI-го століття, з постмодерністськими соціокультурними тенденціями, які кидають виклик традиційним моделям і заохочують плюралізм, релятивізм і дослідження, ці терміни стали дедалі більше поляризовані та розглядаються як споріднені, але різні. Духовність взагалі розглядається як індивідуалізований емпіричний зв'язок із трансцендентним і релігія пов'язана з організованою системою вірувань і ритуалів, призначених сприяти зв'язку з трансцендентним. Ця часткова поляризація також відображається у зростаючій частині людей, які ідентифікують себе як «духовні, але не релігійні», тож продовжують з'являтися нові релігійні і духовні практики поза межами інституційної релігії.

Шарлін та Леонард Тан розглядають духовність людини як частини якогось більшого цілого, як людської досконалості, успадкованої від культурних попередників, яка обов'язкова охоплює всі прояви культури. Автори включають в дане поняття знання, цінності, вірування та практики, які передавалися з покоління в покоління. Дослідники стверджують, що духовність досягається через гармонію, де люди знаходять внутрішній мир, а також співіснують один з одним та своїм оточенням. Гармонія включає в себе оцінку краси, радості та етичних цінностей, які можна отримати з мистецької освіти. Дослідники роблять висновок, що саме таке навчання сприяє духовному розвитку (Tan & Tan, 2017).

Інграм Джеффри характеризує духовність як концепцію з багатьма визначеннями, яка зосереджена на одному з двох аспектів. Перший з аспектів – це глибокий релігійний досвід спілкування з вищою силою, другий зосередженість на трансформації, що змінює життя. Тому духовне навчання автор визначає як внутрішній процес пошуку особистого пробудження через цілісність характеру. Духовне навчання дозволяє вийти за рамки себе, а також визначити сенс, мету та напрямок в житті, підтримуючи і визнаючи цінність сакрального (Jeffrey, 2017).

Кемпбелл Лорел у своїй статті досліджував характеристики духовності – причетність до естетичних переживань, які є особистими, стійкими та цілеспрямованими. Він зазначає, що духовну людину також зрештою цікавлять глибокі почуття мети та сенсу її життя, прагнення поділитися цим з іншими. Духовний підхід до освіти дає можливість створити навчальне середовище та навчальну програму, яка формує цінності. Це і є така повна освіта, зважаючи на присутність духовного виміру в її основі, роль, яку відіграє духовний вимір у мистецтві та мистецькій освіті традиційних суспільств (Campbell, 2001).

К. О'Доннелл, досліджуючи духовність, зазначає, що духовність визначити точно дуже складно, адже можна запропонувати низку моделей, на які можна спиратися, тому він пропонує виходити з чутливості та досвіду. Автор вказує, що духовність слід розуміти як щось ширше, ніж релігійне. Розроблена автором модель духовності використовує такі теми: мови, любові та трансцендентності (O'Donnell, 2020). Дослідник стверджує, що вони формують всеохоплюючий каркас, будучи загальними. Адже, як стверджує К. О'Доннелл, лише за наявності мови, любові, можна розпізнати Іншого. Крім того, без відчуття поза-я, інші три теми не могли працювати разом. Мова є людською конструкцією. Треба постійно пам'ятати, що ми не володіємо повністю об'єктивною істиною чи приватною мовою. Мова формується як суспільним оточенням, так і внутрішнім бажанням думати, відчувати та дивуватися. Внутрішнє життя неможливе без зовнішніх стосунків, тобто реальність можна відчутти лише через нашу взаємодію з іншими. Якщо використовувати терміни автора, то це «внутрішність із взаємністю», де події є «зустрічами через інтерпретацію». Духовність дозволяє моральному, соціальному та культурному бути частиною динаміки духовності. Тобто «духовне» може бути формою внутрішнього, але невіддільного від взаємозв'язку. Виховання духовності має великий творчий вплив на освіту (O'Donnell, 2023).

Досліджуючи духовність, А. Віоланте зазначає, що вона є важливим чинником у підтримці стійкості та благополуччя. Дійсно, аспекти духовності узгоджуються з основними компонентами соціально-емоційного навчання,

такими як усвідомлення себе та інших, навички стосунків і відповідальне прийняття рішень. Цілі цього дослідження полягали в тому, щоб вивчати погляди на духовність та її зв'язок із благополуччям студентів. Теми та підтеми відображають точку зору учасників щодо компонентів духовності (Violante et al, 2023).

Я. Кім та Л. Зайдліц вивчали взаємозв'язок духовності з емоційною та фізичною адаптацією до повсякденного життя. Автори визначають духовність як поняття, що включає суб'єктивні почуття, думки і поведінку, які виникають у результаті пошуку священного. Вони припускають, що духовність може нейтралізувати вплив стресу на психологічний стан. Вона також впливає на чотири сфери: пізнання, емоції, поведінку та трансцендентність. А духовні переконання можуть підвищити самооцінку (Kim & Seidlitz, 2002).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Ключовий висновок у даному дослідженні полягає в тому, що визначення духовності, окрім тих невимовних якостей, які залишаються поетично невизначеними, є об'єктивним та прив'язаним до духовних поглядів. Дослідження показує, що духовність, поза межами організованої релігії, повинна сприйматися як наука про свідомість і, певною мірою, заснована на доказах, як витончена свідомість з інтуїтивними знаннями. Визначаючи також спільне, що є у проаналізованих дослідженнях, робимо висновок, що універсальність поняття «духовності» зводиться вченими до значення «духу», визначеного як «трансцендентна» свідомість і «сутнісна» енергія людини.

Дана стаття є спробою об'єднати існуючу теорію та дослідження наукових знань про духовність. Сподіваємося, що дане дослідження послужить теоретичною основою для подальшої інтеграції духовності в практику, а також створить основу для проведення нових досліджень.

Література

1. Campbell, Laurel H. The Spiritual Lives of Artist/Teachers. 2003-04-00 25 p.; Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association (84th, Chicago, IL, April 21-25, 2003).
2. Ingram, Jeffrey G. The impact of spiritual learning on the lives of adults in postsecondary martial arts educational programs. *Capella University ProQuest Dissertations Publishing*, 2017. 104. p.1026-1072.
3. Kim, Y., Seidlitz, L. Spirituality moderates the effect of stress on emotional and physical adjustment. *Personality and Individual Differences*, 2002. 32. 1377–1390.
4. O'Donnell, K. Modelling spirituality: language, love, alterity and transcendence. *Religious Education*, 2002. 68. 201–212.

5. O'Donnell, K. Spirituality as Spiritual, Moral, Social and Cultural education (SMSC). Using Julia Kristeva to rethink a spirituality of education. *Religious Education*, 2023, 71, 109–122.
6. Tan, Charlene; Tan, Leonard. A Shared Vision of Human Excellence: Confucian Spirituality and Arts Education. *Pastoral Care in Education*, 2016. 34 (3). 156-166.
7. Van Zanten Gallagher, Susan. Speaking of Vocation in an Age of Spirituality. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 2010. 39 (3). 32-37.
8. Violante, A. E., Goforth, A. N., Brooke, E. et al. Spirituality and Social-Emotional Learning: A Qualitative Examination of Teachers' Perspectives. *Contemporary School Psychology*, 2023.

References

1. Campbell, Laurel H. (2003). The Spiritual Lives of Artist/Teachers. 2003-04-00 25p.; Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association (84th, Chicago, IL, April 21-25) (eng).
2. Ingram, Jeffrey G. (2017). The impact of spiritual learning on the lives of adults in postsecondary martial arts educational programs. *Capella University ProQuest Dissertations Publishing*. 104. P.1026-1072 (eng).
3. Kim, Y., Seidlitz, L. (2002). Spirituality moderates the effect of stress on emotional and physical adjustment. *Personality and Individual Differences*, 32. 1377–1390 (eng).
4. O'Donnell, K. (2020). Modelling spirituality: language, love, alterity and transcendence. *Religious Education*, 68, 201–212 (eng).
5. O'Donnell, K. (2023). Spirituality as Spiritual, Moral, Social and Cultural education (SMSC). Using Julia Kristeva to rethink a spirituality of education. *Religious Education*, 71, 109–122 (eng).
6. Tan, Charlene; Tan, Leonard. (2016). A Shared Vision of Human Excellence: Confucian Spirituality and Arts Education. *Pastoral Care in Education*, 34 (3). 156-166 (eng).
7. Van Zanten Gallagher, Susan (2010). Speaking of Vocation in an Age of Spirituality. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 39 (3). 32-37 (eng).
8. Violante, A. E., Goforth, A. N., Brooke, E. et al. (2023). Spirituality and Social-Emotional Learning: A Qualitative Examination of Teachers' Perspectives. *Contemporary School Psychology* (eng).

THEORETICAL BASIS OF SPIRITUAL VALUES OF STUDENT YOUTH

N. S. Sidash

This article explores the concept of spirituality in the context of the possibility of educating values in students. There is an understanding of spirituality as a consistent set of values that may be more important for the development of personality. The author affirms that the development of spirituality is important to illuminate, as a result, the development of the finest spiritual qualities that flow into civilized values.

The researchers note a high level of understanding of the values of spiritual development among students, although many educational establishments are not focused on supporting this development. In educational practice, consistent with the doctrine of goodness, the alignment of values causes the loss of the organic unity of human associations. Thus, the cultivation of spirituality and moral confusion is the fundamental task of education.

The article confirms that such education may also correspond to the individual growth and development of a unique knowledge of specialness. Democratic society recognizes that awareness is due to the acceptance of individual development, therefore the development of spirituality and aesthetic sensitivity is of greater importance. This process embraces various modes of self-expression, such as literature, poetry, music, mysticism, which form a complete approach to action and merge with knowledge and intelligence of personality.

The conclusion is based on research that shows the importance of spirituality and its impact on the development of personality. The relevance of this data is reinforced by the fact that many educational establishments do not solve this problem and do not interfere with the development of the spirituality of their students. Therefore, additional approaches should be explored to support the spiritual development of students, such as the financing of educational programs and the creation of specialized programs aimed at developing spirituality.

Keywords: *spirituality, values, spiritual values, enlightenment, education, students.*

Сідаш Наталія Сергіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземної філології та перекладу Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Київ, Україна). E-mail: sidash@snu.edu.ua

Sidash Nataliia Serhiivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Foreign Philology and Translation Chair, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Kyiv, Ukraine). E-mail: sidash@snu.edu.ua